

Andrzej Kiełtyka ■ Joanna Paśkiewicz
Maciej Rogalski ■ Andrzej Ważny

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Komentarz

pod redakcją
Macieja Rogalskiego

praktyczne komentarze

Oficyna

a Wolters Kluwer business

**Kodeks
postępowania
w sprawach
o wykroczenia
Komentarz**

INFORMACJA O AUTORACH:

Maciej Rogalski – dr hab. nauk prawnych, profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Karnego Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Rzeszowie, radca prawny. Stypendysta Uniwersytetu Georgetown w Waszyngtonie. Autor ponad stu publikacji z zakresu prawa karnego procesowego oraz przestępczości telekomunikacyjnej.

Andrzej Kiełtyka – dr nauk prawnych, prokurator Prokuratury Apelacyjnej w Rzeszowie. Adiunkt w Katedrze Prawa Politechniki Rzeszowskiej. Autor licznych opracowań z zakresu procedury karnej.

Joanna Paśkiewicz – dr nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Karnego i Postępowania Karnego Uniwersytetu Rzeszowskiego. Stypendystka Max-Planck Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht, Thomas Berberich Stiftung oraz stażystka w European Anti-Fraud Office OLAF w Brukseli. Autorka publikacji z zakresu problematyki dowodowej w postępowaniu karnym, klauzul niepodlegania karze, nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Andrzej Ważny – dr nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości, członek kolegium redakcyjnego miesięcznika „Prokuratura i Prawo”, kwartalnika „Diariusz Prawniczy” i czasopisma „Probacja”, autor licznych publikacji, zwłaszcza z zakresu prawa karnego procesowego.

**Andrzej Kiełtyka ■ Joanna Paśkiewicz
Maciej Rogalski ■ Andrzej Ważny**

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia Komentarz

**pod redakcją
Macieja Rogalskiego**

Warszawa 2009

Oficyna
a Wolters Kluwer business

Stan prawny na 30 kwietnia 2009 r.

Wydawca:
Magdalena Przek

Redaktor prowadzący:
Małgorzata Buczna

Opracowanie redakcyjne:
Dagmara Wachna

Skład, łamanie:
Dorota Sieniarska

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009

ISBN: 978-83-7601-666-5

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	13
PRZEDMOWA.....	17
USTAWA z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	19
DZIAŁ I. ZASADY OGÓLNE	19
Art. 1. [Zakres obowiązywania]	20
Art. 2. [Rodzaje postępowania]	25
Art. 3. [Sygnalizacja]	30
Art. 4. [Prawo do obrony]	31
Art. 5. [Przesłanki procesu]	34
Art. 6. [Ściganie na żądanie pokrzywdzonego]	59
Art. 7. [Obowiązki Policji i innych organów procesowych]	64
Art. 8. [Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego]	65
DZIAŁ II. SĄD	78
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	79
Art. 9. [Właściwość sądu rejonowego]	79
Art. 10. [Właściwość sądów wojskowych]	81
Art. 11. [Właściwość miejscowa sądu]	87
Art. 12. [Spory o właściwość]	92
Art. 13. [Skład sądu]	93
Art. 14. [Sąd odwoławczy].....	94
Art. 15. [Właściwość sądu apelacyjnego i Sądu Najwyższego]	96
Rozdział 2. Wylączenie sędziego	98
Art. 16. [Wylączenie sędziego].....	98
DZIAŁ III. STRONY, OBROŃCY I PEŁNOMOCNICY	103
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	104
Art. 17. [Oskarżyciele]	104
Art. 18. [Prokurator].....	119
Art. 19. [Wylączenie oskarżyciela publicznego]	122

Rozdział 4. Obwiniony i jego obrońca	124
Art. 20. [Obwiniony].....	124
Art. 21. [Obrońca obligatoryjny].....	129
Art. 22. [Obrońca z urzędu].....	133
Art. 23. [Wyznaczenie obrońcy z urzędu].....	135
Art. 24. [Adwokat i radca prawny].....	137
Rozdział 5. Pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy i pełnomocnicy.....	140
Art. 25. [Pokrzywdzony. Oskarżyciel posiłkowy].....	140
Art. 26. [Oskarżyciel posiłkowy uboczny].....	144
Art. 27. [Wniosek pokrzywdzonego o ukaranie].....	147
Art. 28. [Odstąpienie oskarżyciela posiłkowego od oskarżenia].....	151
Art. 29. [Niestawiennictwo pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego].....	152
Art. 30. [Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego].....	154
Art. 31. [Śmierć oskarżyciela posiłkowego].....	156
DZIAŁ IV. CZYNNOŚCI PROCESOWE	157
Art. 32. [Rodzaje rozstrzygnięć].....	158
Art. 33. [Uczestnictwo stron w posiedzeniu].....	162
Art. 34. [Podstawa orzeczenia].....	163
Art. 35. [Uzasadnienie wyroku].....	164
Art. 36. [Uzasadnienie postanowienia i zarządzenia].....	168
Art. 37. [Protokół].....	171
Art. 38. [Odesłanie do przepisów kodeksu postępowania karnego].....	175
DZIAŁ V. DOWODY.....	187
Rozdział 6. Przepisy ogólne	190
Art. 39. [Przeprowadzanie dowodów na wniosek i z urzędu].....	190
Art. 40. [Oświadczenia na piśmie].....	201
Rozdział 7. Przeprowadzanie poszczególnych dowodów.	
Przeszukanie.....	202
Art. 41. [Zeznania świadka].....	202
Art. 42. [Biegli].....	208
Art. 43. [Ogłędziny. Eksperyment procesowy].....	211
Art. 44. [Przeszukanie].....	213
DZIAŁ VI. ŚRODKI PRZYMUSU	222
Rozdział 8. Zatrzymanie	223
Art. 45. [Podstawy zatrzymania].....	223

Art. 46. [Postępowanie wobec zatrzymanego. Prawa zatrzymanego].....	226
Art. 47. [Zażalenie na zatrzymanie]	229
Rozdział 9. Zabezpieczenie i zajęcie przedmiotów	231
Art. 48. [Zabezpieczenie i tymczasowe zajęcie przedmiotów]	231
Rozdział 10. Kary porządkowe i pozostałe środki przymusu	234
Art. 49. [Kary porządkowe]	234
Art. 50. [Przymusowe doprowadzenie. Odebranie przedmiotu]	237
Art. 51. [Organy uprawnione do stosowania i uchylania środków przymusu]	238
Art. 52. [Uprawnienia Policji w zakresie wykonywania zarządzenia o przymusowym doprowadzeniu]	239
Art. 53. [Ustalenie miejsca pobytu]	240
DZIAŁ VII. CZYNNOŚCI WYJAŚNIAJĄCE	242
Art. 54. [Cel i tryb przeprowadzenia czynności wyjaśniających]	242
Art. 55. [Uzupełnienie czynności wyjaśniających i termin ich przeprowadzenia]	249
Art. 56. [Organy uprawnione do przeprowadzenia czynności wyjaśniających]	251
Art. 56a. [Zażalenie na niewniesienie wniosku o ukaranie]	255
DZIAŁ VIII. POSTĘPOWANIE ZWYCZAJNE	255
Rozdział 11. Wszczęcie postępowania. Orzekanie przed rozprawą	256
Art. 57. [Wniosek o ukaranie]	256
Art. 58. [Wniosek o skazanie bez rozprawy]	262
Art. 59. [Wymogi formalne wniosku; wszczęcie, odmowa wszczęcia postępowania]	265
Art. 60. [Posiedzenie przed rozprawą]	268
Art. 61. [Odmowa wszczęcia postępowania – niecelowość orzekania]	271
Art. 62. [Przeszkody procesowe]	274
Art. 63. [Rozpoznanie wniosku oskarżyciela publicznego o skazanie bez rozprawy]	276
Art. 64. [Rozpoznanie wniosku obwinionego o skazanie bez rozprawy]	278
Rozdział 12. Przygotowanie do rozprawy	282
Art. 65. [Zawiadomienia i wezwania]	282
Art. 66. [Zawiadamianie osób objętych immunitetem]	284
Art. 67. [Zawiadomienia stron]	286

Art. 68. [Pomoc prawna]	290
Art. 69. [Odesłania]	291
Rozdział 13. Rozprawa	292
Art. 70. [Jawność rozprawy, wyjątki]	292
Art. 71. [Rozpoczęcie rozprawy. Skutki niestawienia]	295
Art. 72. [Przewód sądowy – rozpoczęcie]	298
Art. 73. [Skazanie bez przeprowadzenia rozprawy]	300
Art. 74. [Odczytywanie wyjaśnień]	302
Art. 75. [Odczytywanie zeznań świadków]	303
Art. 76. [Odczytywanie innych protokołów i dokumentów]	305
Art. 77. [Przesłuchanie na rozprawie]	306
Art. 78. [Wypowiedzenie obrony]	307
Art. 79. [Przerwa i odroczenie rozprawy]	308
Art. 80. [Prowadzenie rozprawy odroczonej lub przerwanej]	310
Art. 81. [Odesłanie]	310
Art. 82. [Wydanie wyroku. Natychmiastowa wykonalność]	315
Art. 83. [Umorzenie postępowania]	322
Art. 84. [Uzupełnienie wyroku]	323
Rozdział 14. Postępowanie w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	324
Art. 85. [Wniosek. Właściwe organy wojskowe, ich uprawnienia i obowiązki]	325
Art. 86. [Zawiadomienie o wykroczeniu]	329
Art. 87. [Odmowa wszczęcia, umorzenie postępowania]	330
Art. 88. [Oskarżyciel posiłkowy]	331
DZIAŁ IX. POSTĘPOWANIA SZCZEGÓLNE	332
Rozdział 15. Postępowanie przyspieszone	332
Art. 89. [Odesłanie do przepisów o postępowaniu zwyczajnym] ...	332
Art. 90. [Przesłanki podmiotowe stosowania postępowania przyspieszonego]	333
Art. 91. [Ujęcie sprawcy i doprowadzenie go do sądu]	336
Art. 92. [Odrębności postępowania przyspieszonego]	339
Rozdział 16. Postępowanie nakazowe	344
Art. 93. [Przesłanki i tryb wydania wyroku nakazowego]	344
Art. 94. [Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępo- wania karnego. Prawomocność wyroku nakazowego]	346
Rozdział 17. Postępowanie mandatowe	349
Art. 95. [Organy postępowania mandatowego]	349

Art. 96. [Wysokość grzywny. Przesłanki ujemne nałożenia grzywny].....	357
Art. 97. [Przesłanki nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego].....	362
Art. 98. [Rodzaje mandatów karnych].....	365
Art. 99. [Skutki prawne odmowy przyjęcia mandatu karnego].....	368
Art. 100. [Ściąganie grzywny].....	369
Art. 101. [Uchylenie prawomocnego mandatu karnego].....	369
Art. 102. [Nadzór nad postępowaniem mandatowym].....	374
DZIAŁ X. ŚRODKI ODWOŁAWCZE	375
Art. 103. [Apelacja. Zażalenie].....	375
Art. 104. [Bezwzględne przyczyny odwoławcze].....	379
Art. 105. [Wniesienie apelacji].....	382
Art. 106. [Udział stron].....	384
Art. 106a. [Postępowanie dowodowe].....	387
Art. 107. [Uzasadnienie wyroku].....	388
Art. 108. [Wniesienie zażalenia].....	390
Art. 109. [Odesłania].....	391
DZIAŁ XI. NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA	403
Rozdział 18. Kasacja.....	404
Art. 110. [Podmiot uprawniony].....	404
Art. 111. [Podstawy kasacji].....	407
Art. 112. [Odesłania].....	408
Rozdział 19. Wznowienie postępowania.....	413
Art. 113. [Odesłanie. Ogólne zasady wznowienia].....	413
DZIAŁ XII. POSTĘPOWANIE PO UPRAWOMOCNIENIU SIĘ ORZECZENIA	424
Rozdział 20. Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie.....	424
Art. 114. [Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, ukaranie i zatrzymanie].....	424
Art. 115. [Dochodzenie roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie].....	427
Art. 116. [Recepcja przepisów kodeksu postępowania karnego].....	429
DZIAŁ XIII. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH ZE STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH	430

Rozdział 20a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.....	431
Art.116a. [Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia]	431
Rozdział 20b. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub też orzeczenia zasądającego koszty postępowania oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym	436
Art. 116b. [Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny lub środków karnych]	436
DZIAŁ XIII. KOSZTY POSTĘPOWANIA	441
Art. 117. [Tymczasowe pokrycie]	441
Art. 118. [Orzeczenie o kosztach]	443
Art. 119. [Odesłanie]	445
USTAWA z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	451
Rozdział 1. Przepisy ogólne	451
Art. 1. [Wejście w życie]	451
Art. 2. [Derogacja]	451
Art. 3. [Odpowiednie stosowanie kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia]	453
Art. 4. [Wynagrodzenie radców kolegów; mianowanie na asesora]	454
Art. 5. [Zmiany w ustawach]	455
Rozdział 3. Przepisy przejściowe i końcowe.....	460
Art. 6. [Odesłanie]	460
Art. 7. [Odesłanie]	462

Art. 8. [Wnioski o uchylenie rozstrzygnięcia kolegium i o stwierdzenie jego nieważności]	462
Art. 9. [Właściwość sądów wojskowych]	463
Art. 10. [Skuteczność czynności procesowych].....	464
Art. 11. [Wykroczenia funkcjonariuszy]	465
Art. 12. [Pozostawienie w mocy przepisów wykonawczych].....	465
Art. 13. [Prymat nowego kodeksu].....	465
Art. 14. [Wejście w życie ustawy].....	466
USTAWA z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	467
USTAWA z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	511
BIBLIOGRAFIA	517
SKOROWIDZ PRZEDMIOTOWY.....	523

Wykaz skrótów

Źródła prawa

- d.k.p.s.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 12, poz. 116 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.s.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756 z późn. zm.)
- p.e.a. – ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 z późn. zm.)

- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)
- p.w.k.p.s.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1149 z późn. zm.)
- ustawa o Policji – ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

- Biul. PK – Biuletyn Prawa Karnego
- Biul. SN – Biuletyn Biura Orzecznictwa Sądu Najwyższego
- GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
- KP – Kontrola Państwowa
- KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
- MP – Monitor Prawniczy
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Izba Wojskowa
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, wydawnictwo Prokuratury Generalnej
- OSNSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSPika – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
- OSPriP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego (Prokuratura i Prawo, dodatek)
- Pal. – Palestra
- PD – Paragraf na Drodze
- PiP – Państwo i Prawo
- PP – Przegląd Policyjny
- Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo
- PS – Przegląd Sądowy
- PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego

PZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZW	– Zagadnienia Wykroczeń

Inne

ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
UE	– Unia Europejska

Przedmowa

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia został uchwalony 24 sierpnia 2001 r. i wszedł w życie 17 października 2001 r. Doczekał się kilku nowelizacji i w Dzienniku Ustaw z dnia 25 lipca 2008 r. został opublikowany jego jednolity tekst (Dz. U. Nr 133, poz. 848). Prezentowany komentarz przygotowano właśnie na podstawie tekstu jednolitego kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Książka zawiera zmiany wprowadzone ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 237, poz. 1651) z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2009 r. oraz dokonane ustawą z dnia 24 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 214, poz. 1344) z mocą obowiązującą od 18 grudnia 2008 r. Ostatnia nowela dodała nowy dział XIIa poświęcony postępowaniu w sprawach międzynarodowych.

Komentarz obejmuje najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych, a także sądów okręgowych. Powołane są w nim liczne akty prawne związane z problematyką prawa wykroczeń i procedury wykroczeniowej. Autorzy wykorzystali dotychczasowy dorobek doktryny nie tylko z zakresu postępowania w sprawach o wykroczenia, ale z uwagi na szeroką recepcję przepisów kodeksu postępowania w sprawach wykroczeń, także nauki procesu karnego. W szczególności uwzględnione zostały wydane w ostatnich latach komentarze do kodeksu postępowania w sprawach wykroczeń.

Komentarz uwzględnia stan prawny na 30 kwietnia 2009 r.

Ustawa

z dnia 24 sierpnia 2001 r.

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

(tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848; zm.: Dz. U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1344, Nr 237, poz. 1651)

Dział I. Zasady ogólne

1. Przedmiotem postępowania w sprawach o wykroczenia jest kwestia odpowiedzialności prawnej obwinionego o popełnienie czynu, który jest wykroczeniem w rozumieniu art. 1 k.w. W szerokim znaczeniu jest to więc kwestia odpowiedzialności karnej, lecz nie za przestępstwo, ale wykroczenie. Postępowanie w sprawach o wykroczenia zmierza do ustalenia, czy zarzucane sprawcy zachowanie rzeczywiście miało miejsce, czy wypełnia ono znamiona wykroczenia, kto jest jego sprawcą i czy ewentualny obwiniony ponosi odpowiedzialność przewidzianą w prawie wykroczeń materialnym (T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 61–62). W kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia jest także uregulowana kwestia dochodzenia roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie za szkodę lub krzywdę w wypadku niesłusznego skazania, ukarania lub zatrzymania (rozdział 20 kodeksu).

2. W dziale I kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zawarte są przepisy dotyczące: zakresu obowiązywania kodeksu (art. 1 k.p.s.w.); rodzaju postępowań, które mogą być prowadzone na gruncie jego przepisów (art. 2 k.p.s.w.); instytucji sygnalizacji (art. 3 k.p.s.w.); zasady prawa do obrony (art. 4 k.p.s.w.); negatywnych przesłanek postę-

powania (art. 5 k.p.s.w.); zasady ścigania na żądanie pokrzywdzonego (art. 6 k.p.s.w.); obowiązków Policji i innych organów procesowych (art. 7 k.p.s.w.); odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego (art. 8 k.p.s.w.). W rozdziale I sformułowano kilka zasad postępowania w sprawach o wykroczenia. Zasady postępowania są podstawami, na których opiera się określony model postępowania. Zasady nadają temu postępowaniu kształt jednolitego systemu, rządzącego się pewnymi ideami przewodnimi, które pozwalają zrealizować postawione przed tym procesem cele. Ułatwiają wykładnię przepisów prawnych lub wskazują jej kierunek oraz kształtują praktykę wymiaru sprawiedliwości. W nauce nie ma zgody co do znaczenia pojęcia „zasada procesu”. Pod tym pojęciem rozumie się bowiem zarówno podstawowe normy prawne, określające główne cechy procesu i wynikające z nich dyrektywy oraz prawa i obowiązki dla uczestników postępowania, jak i idee charakteryzujące podstawowe założenia procesu (zob. M. Rogalski (w:) G. Artymiak, M. Klejnowska, C.P. Kłak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, P.K. Sowiński, *Proces karny. Część ogólna*, red. G. Artymiak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, Warszawa 2007, s. 32 i n.).

Art. 1. [Zakres obowiązywania]

§ 1. Postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. W postępowaniu, o którym mowa w § 1, przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się jedynie, gdy niniejszy kodeks tak stanowi.

1. Przepis art. 1 § 1 określa zakres podmiotowo-przedmiotowy obowiązywania kodeksu postępowania w sprawach wykroczeń, wskazując, że postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów tego kodeksu. Uregulowanie to wskazuje na autonomiczność postępowania w sprawach o wykroczenia, zaś komentowany kodeks jest podstawowym aktem prawnym normującym to postępowanie. Postępowanie w sprawach o wykroczenia nie jest postępowaniem karnym *sensu stricte*, jego przedmiotem jest kwestia odpowiedzialności za czyny charakteryzujące się mniejszym stopniem szkodliwości społecznej. Przepisy kodeksu postępowania karnego stosuje się jedynie wtedy, gdy kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia wyraźnie tak stanowi.

2. Postanowienia art. 1 k.p.s.w. odnoszą się jedynie do postępowania w zakresie tzw. wykroczeń pospolitych, przewidzianych w kodeksie wykroczeń i ustawach szczególnych (zob. W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 71 i n.; W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Kraków 2004, s. 24 i n., s. 138 i n.; T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 65). Nie dotyczą natomiast postępowania w sprawach wykroczeń, które jest uregulowane w ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765). Poza komentowanym kodeksem w postępowaniu w sprawach o wykroczenia mają zastosowanie także przepisy innych ustaw w zakresie, w jakim uprawniają one określone organy do ścigania wykroczeń i występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego oraz nakładania grzywien w drodze mandatu karnego. Organy te uprawnione są także do prowadzenia czynności wyjaśniających, o których mowa w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 2 § 3 p.w. k.p.s.w.). W przypadku gdy po rozpoczęciu przewodu sądowego w postępowaniu karnym ujawni się, że czyn oskarżonego stanowi wykroczenie, sąd, nie przekazując sprawy właściwemu sądowi, rozpoznaje ją w tym samym składzie, stosując w dalszym jej toku przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 400 k.p.k.).

3. W postępowaniu w sprawach o wykroczenia przepisy kodeksu postępowania karnego znajdują zastosowanie jedynie wtedy, gdy kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia tak stanowi (art. 1 § 1 i 2 k.p.s.w.). Obowiązuje więc klarowna zasada, że należy stosować przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, chyba że przepisy tego kodeksu stanowią inaczej. Formuła ta pozwala na unikanie błędów interpretacyjnych związanych z ustaleniem, czy w danej sytuacji powinny być stosowane przepisy kodeksu postępowania karnego. Tego rodzaju sytuacja istniała pod rządami kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia z 1971 r., gdy przepisy tego kodeksu tylko ogólnie odsyłały do odpowiednich przepisów kodeksu postępowania karnego w sprawach nieuregulowanych w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Przykładem obowiązywania zasady, że w postępowaniu w sprawach o wykroczenia przepisy kodeksu postępowania karnego znajdują zastosowanie jedynie wtedy, gdy kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia tak stanowi, jest kompleksowe uregulowanie przebiegu rozprawy przed sądem pierwszej instancji w sprawach o wykroczenia w rozdziale 13 komentowanego kodeksu. Zgodnie natomiast z art. 109 § 2 k.p.s.w. przepis art. 442 § 2 k.p.k.

może być odpowiednio zastosowany w postępowaniu w sprawach o wykroczenia. Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że w sprawach rozpoznawanych według kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia warunkiem poprzestania na odczytaniu zeznań świadka, w trybie stosowanego odpowiednio art. 442 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.s.w., była zgoda stron obecnych na rozprawie (zob. uchwałę SN z 30 września 2003 r., I KZP 23/03, OSNKW 2003, nr 9–10, poz. 79; zob. także R. Kmiecik, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 września 2003 r., I KZP 23/03*, OSP 2004, nr 3, poz. 40).

4. Przepisy kodeksu postępowania karnego stosuje się w procedurze wykroczeniowej „odpowiednio” lub „wprost”. Odpowiednie stosowanie przepisów tego kodeksu w postępowaniu w sprawach o wykroczenia oznacza, że dana kwestia jest regulowana przez kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ale nie bezpośrednio, tylko pośrednio, poprzez odesłanie do określonej regulacji przewidzianej w kodeksie postępowania karnego. Przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, odsyłając do przepisów kodeksu postępowania karnego, wskazują wyraźnie, że przepisy kodeksu postępowania karnego są stosowane w postępowaniu w sprawach o wykroczenia „odpowiednio”, np. art. 8 § 1 k.p.s.w. czy art. 16 § 1 k.p.s.w. „Odpowiednie” stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego oznacza przejęcie przez procedurę wykroczeniową zasad właściwych dla procedury karnej, z pewnymi modyfikacjami wynikającymi z różnic zachodzących pomiędzy tymi ustawami (W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania...*, s. 60). „Odpowiednie” stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego oznacza także, że musi ono uwzględniać nie tylko odmienne nazewnictwo i pojęcia kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, ale przede wszystkim odrębność i specyfikę postępowania w sprawach o wykroczenia. Wyłącznie wtedy, gdy szczególny przepis kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia w sposób wyraźny wprost odsyła do uregulowania kodeksu postępowania karnego, czyli nie nakazuje stosować go „odpowiednio”, można zastosować przepis tego kodeksu bezpośrednio. Rozwiązanie takie przyjęto przykładowo w art. 27 § 5 k.p.s.w. przy odesłaniu do art. 55 § 3 k.p.k. (zob. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 65). Odpowiednie stosowanie przepisów procedury karnej może dotyczyć całych artykułów, paragrafów lub tylko zdań. W sytuacji, gdy dany przepis kodeksu postępowania karnego, który ma być zastosowany według dyspozycji przepisu szczególnego kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia odsyła do kolejnych przepisów kodeksu postępowania karnego, to te ostatnie przepisy, do których następu-

je odesłanie, będą miały zastosowanie tylko wtedy, gdy zostały w sposób wyraźny przejęte do procedury wykroczeniowej. Przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia przewidują odpowiednie stosowanie do postępowania w sprawach o wykroczenia 289 artykułów k.p.k. (zob. W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania...*, s. 61 i n.).

5. Przy stosowaniu kodeksu postępowania karnego należy więc respektować reguły wyrażone w przepisach stanowiących zakres odniesienia, tj. normujących daną kwestię w sprawach o wykroczenia. W konsekwencji, wskazując na konkretny przepis kodeksu postępowania karnego, który ma zastosowanie w danej sytuacji, należy także powołać przepis kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia jako przepis związkowy. Przykładowo w komentowanym kodeksie nie ma przepisu uprawniającego „wprost” do wystąpienia przez sąd odwoławczy do Sądu Najwyższego z zagadnieniem wymagającym zasadniczej wykładni ustawy. Przepis art. 109 § 2 k.p.s.w. odsyła w tej kwestii do „odpowiednio” stosowanego art. 441 k.p.k. Tak więc formalną podstawę procesową zwrócenia się o zasadniczą wykładnię ustawy w postanowieniu sądu powinny stanowić pozostające w związku przepisy art. 441 § 1 k.p.k. i art. 109 § 2 k.p.s.w. (zob. uchwałę SN z dnia 30 września 2003 r., I KZP 23/03, OSP 2004, nr 3, poz. 40, s. 171, OSNKW 2003, nr 9–10, poz. 79). W postępowaniu o wykroczenie przepisy kodeksu postępowania karnego stosuje się „odpowiednio” i to tylko wówczas, gdy przewidują to normujące przebieg postępowania „wykroczeniowego” przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Sprawy o wykroczenia nie stają się przez to „sprawami karnymi”, podobnie jak np. sprawy dyscyplinarne, w których również w pewnym zakresie mają „odpowiednie” zastosowanie przepisy kodeksu postępowania karnego. Nie znaczy to jednak, że są to „postępowania karne” w rozumieniu art. 1 k.p.k. (R. Kmieciak, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 września 2003 r., I KZP 23/03, OSP 2004, nr 3, poz. 40, s. 173*).

6. Przepisy komentowanego kodeksu mogą być także stosowane „wprost”, co oznacza całkowite przejście do procedury wykroczeniowej treści przepisu kodeksu postępowania karnego. Ma to miejsce wówczas, gdy w użytym w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia sformułowaniu „stosuje się” pominięto wyraz „odpowiednio”. Przykładem mogą być przepisy art. 22, art. 27 § 5, art. 39 § 1 i art. 66 § 4 k.p.s.w. (W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania...*, s. 61).

7. Przepis art. 1 § 2 k.p.s.w. przewiduje wyraźnie, że w postępowaniu w sprawach o wykroczenia stosuje się także przepisy kodeksu postę-

powania karnego, ale tylko te, które wyraźnie powoływane są w przepisach kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (przepisy recypowane). W tej ostatniej ustawie nie zostało natomiast przyjęte rozwiązanie, że w sprawach, które nie są w niej uregulowane, należy stosować odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego. Nie jest zatem możliwe w procedurze wykroczeniowej stosowanie analogii do norm tego kodeksu. Pogląd taki był słusznie prezentowany pod rządami poprzedniego kodeksu postępowania w sprawach wykroczeń (zob. T. Grzegorzcyk, A. Gubiński, *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1996, s. 287; A. Marek, *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1999, s. 158). Ustawodawca nakazuje stosować przepisy kodeksu postępowania karnego „odpowiednio”, a więc z uwzględnieniem rozwiązań zawartych w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Niekiedy jedynie przyjmuje stosowanie recypowanych przepisów kodeksu postępowania karnego „wprost” (S. Stachowiak, *Wniosek o ukaranie w ujęciu kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia*, Prok. i Pr. 2002, nr 12, s. 7). Przestało więc być aktualne stanowisko zajmowane zasadnie pod rządami dawnego kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, że możliwe jest stosowanie analogii do norm kodeksu postępowania karnego w kwestiach nieunormowanych w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. Nie oznacza to jednak, że skoro kodeks ten nie recypuje określonych norm kodeksu postępowania karnego, to tym samym nie jest możliwe stosowanie instytucji, które regulują te przepisy kodeksu postępowania karnego. Przykładowo to, że kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia nie recypuje norm kodeksu postępowania karnego o ułaskawieniu, nie oznacza, że w sprawach o wykroczenia nie jest możliwe ułaskawienie. Prawo łaski wynika bowiem z Konstytucji RP (art. 144 ust. 3 pkt 18). Nie obowiązują tu natomiast przewidziane w rozdziale 59 kodeksu postępowania karnego tryby ułaskawieniowe. W konsekwencji ukarany może złożyć wniosek bezpośrednio do Prezydenta RP, który bez zasięgnięcia opinii może go ułaskawić (T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 61; W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania...*, s. 60).

8. Czynności sądowe w sprawach o wykroczenia reguluje dział 5 rozdział 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249). Rozporządzenie to zostało wydane na podstawie art. 41 1 pkt § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.). Organizację i zakres działania sekretariatów

sądowych oraz innych działów administracji sądowej reguluje zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 2001 r. nr 44/01/DSN.

Art. 2. [Rodzaje postępowań]

§ 1. Orzekanie następuje w postępowaniu:

- 1) zwyczajnym;**
- 2) przyspieszonym;**
- 3) nakazowym.**

§ 1a. Orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje wówczas, gdy brak jest podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym.

§ 2. W wypadkach wskazanych w ustawie i na zasadach w niej określonych uprawniony organ może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego.

1. Przepis art. 2 § 1 k.p.s.w. wymienia trzy rodzaje (tryby) postępowania (zwyczajne, przyspieszone, nakazowe), które obowiązują w postępowaniu przed sądem rozpoznającym w pierwszej instancji sprawę o wykroczenie. Dwa ostatnie postępowania, tj. postępowanie przyspieszone i nakazowe, stanowią tzw. postępowania szczególne (dział IX kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia). Postępowanie zwyczajne jest uregulowane w dziale VIII kodeksu pt. „Postępowanie zwyczajne”. Pomimo wyodrębnienia tego postępowania w osobnym dziale, zastosowanie do niego mają nie tylko przepisy znajdujące się w dziale VIII, ale także w innych działach kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Postępowanie przyspieszone unormowane zostało w rozdziale 15 (art. 89–92 k.p.s.w.), zamieszczonym w dziale IX pt. „Postępowania szczególne”. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy rozdziału 15 nie stanowią inaczej (art. 89 k.p.s.w.). Postępowanie nakazowe także jest unormowane w dziale IX pt. „Postępowania szczególne” (rozdział 16, art. 93–94 k.p.s.w.). Przepisy tego rozdziału nie nawiązują do postępowania zwyczajnego, gdyż orzekanie następuje nie na rozprawie, lecz na posiedzeniu. W postępowaniu nakazowym będą miały jednak zastosowanie przepisy o charakterze ogólnym, dotyczące wszystkich trzech rodzajów postępowania.

2. Z przepisu art. 2 § 1a k.p.s.w. wynika, że sprawy o wykroczenia powinny być rozpoznawane przede wszystkim w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym. Orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje dopiero wówczas, gdy nie można rozpoznać sprawy ani w postępowaniu przyspieszonym, ani nakazowym. Tryb zwyczajny ma więc charakter subsydiarny w stosunku do pozostałych dwóch trybów. Celem tego uregulowania jest dążenie do przyspieszenia i uproszczenia postępowania w sprawach o wykroczenia poprzez ograniczenie rozpoznawania spraw w postępowaniu zwyczajnym. Prymat zyskuje zasada szybkości procesu (zob. A. Ziębiński, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia po nowelizacji (wybrane zagadnienia)*, PS 2005, nr 3, s. 76).

3. Wynikający z przepisu art. 2 § 1a k.p.s.w. nakaz jest skierowany do prezesa sądu. Z uwagi na wprowadzenie zasady subsydiarności trybu zwyczajnego prezes sądu musi w wypadku każdego wniosku rozważyć, czy nie zostały spełnione ponadto przesłanki trybu nakazowego lub przyspieszonego. W sytuacji gdy przesłanki te zostały spełnione, ma obowiązek, wynikający z art. 2 § 1a k.p.s.w., skierować sprawę na posiedzenie w celu rozważenia wydania wyroku nakazowego lub w postępowaniu przyspieszonym, a nie w celu rozpoznania wniosku (A. Ziębiński, *Kodeks postępowania...*, s. 77).

4. Rozpoznanie przez sąd sprawy w trybie zwyczajnym, mimo wystąpienia przesłanek do rozpoznania jej w trybie nakazowym lub przyspieszonym, a zatem naruszenie normy ustanowionej w art. 2 § 1a k.p.s.w., nie powoduje jednak żadnych konsekwencji. Nie jest to ani bezwzględny, ani nawet względny powód odwoławczy (nie sposób mówić o wpływie tego uchybienia na treść orzeczenia) (A. Ziębiński, *Kodeks postępowania...*, s. 76).

5. Podstawę do wszczęcia postępowania zwyczajnego stanowi wniosek o ukaranie złożony przez organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w danej sprawie. W wypadkach określonych w art. 27 § 1 i 2 k.p.s.w. podstawą do wszczęcia tego postępowania będzie także wniosek złożony przez pokrzywdzonego (art. 57 § 1 k.p.s.w.). W sprawach o wykroczenia ścigane z urzędu pokrzywdzony może także sporządzić wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy, ale tylko wtedy, gdy w ciągu miesiąca od ujawnienia wykroczenia organ uprawniony do występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego nie zawiadomi go o skierowaniu wniosku o ukaranie do sądu albo otrzyma od organu prowadzącego czynności wyjaśniające zawiadomienie o braku podstaw do sformułowania wniosku o ukaranie. Sprawy w trybie zwyczaj-

nym rozpoznaje się także po wniesieniu sprzeciwu od wyroku nakazowego (T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 66).

6. W trybie przyspieszonym rozpoznawane są sprawy w razie spełnienia przesłanek tego trybu (art. 90–91 k.p.s.w.). Przesłanki te powinny wynikać z wniosku o ukaranie. Prezes sądu obowiązany jest sprawdzić, czy one występują. W przypadku ustalenia, że brak jest warunków uzasadniających prowadzenie sprawy w trybie przyspieszonym, prezes sądu przed wszczęciem postępowania zwraca oskarżycielowi wniosek o ukaranie do uzupełnienia braków formalnych, gdy wniosek ten ograniczał się do wymogów wskazanych w art. 57 § 2 i 3 pkt 1 i 3 k.p.s.w., jeżeli jednak wniosek o ukaranie odpowiada wymogom określonym w art. 57 § 2–4 k.p.s.w., rozpoznaje się go w postępowaniu zwyczajnym (art. 92 § 3 pkt 1 k.p.s.w.). Sąd wydaje także postanowienie o zmianie trybu na zwyczajny, gdy brak podstaw do prowadzenia postępowania przyspieszonego ustalono po wszczęciu postępowania (art. 92 § 3 pkt 2 k.p.s.w.).

7. W postępowaniu nakazowym sąd na posiedzeniu może wydać wyrok nakazowy w sprawach o wykroczenia, w których wystarczające jest wymierzenie nagany, grzywny albo kary ograniczenia wolności. Sąd orzeka bez udziału stron (art. 93 § 1 k.p.s.w.). Orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwionego nie budzą wątpliwości. Wydając wyrok nakazowy, sąd uznaje za ujawnione dowody dołączone do wniosku o ukaranie (art. 93 § 2 k.p.s.w.). Postępowanie nakazowe jest niedopuszczalne, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 21 § 1 k.p.s.w. (art. 93 § 4 k.p.s.w.). Wprawdzie w art. 93 § 1 k.p.s.w., normującym przesłanki trybu nakazowego, zakłada się możliwość orzekania w tym postępowaniu kar nagany, grzywny i ograniczenia wolności, ale jest oczywiste, że kary mogą być orzekane wyrokiem nakazowym jedynie wtedy, gdy z przepisów materialnego prawa wykroczeń wynika, iż mogą one być wymierzone za dane wykroczenie. Przepis art. 93 § 1 k.p.s.w. ogranicza zatem jedynie rodzaj kar, jakie wolno orzec w trybie nakazowym, eliminując z nich karę aresztu. Nie jest on natomiast normą o charakterze materialnoprawnym, która dawałaby możliwość wymierzenia za określony czyn kary nieprzewidzianej w przepisie statuującym to wykroczenie (zob. wyrok SN z dnia 6 grudnia 2005 r., II KK 273/2005, KZS 2006, nr 3, poz. 29; Prok. i Pr. 2006, nr 3, poz. 23, dodatek). Prezes sądu i sąd decydują o możliwości orzekania w trybie nakazowym, o ile oczywiście są spełnione ustawowo określone warunki (art. 93 k.p.s.w.). Na decyzję w tym zakresie nie ma wpływu oskarżyciel występujący w wnioskiem o ukaranie.

8. Zgodnie z art. 2 § 2 k.p.s.w. w wypadkach wskazanych w ustawie i na zasadach w niej określonych uprawniony organ może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego. Przepis ten przewiduje możliwość takiego nałożenia w wypadkach wskazanych w ustawie. Pod pojęciem „ustawy” należy rozumieć zarówno postanowienia kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, jak i postanowienia innych ustaw, jeżeli przewidują one uprawnienia dla określonego organu do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego oraz określają wykroczenia, do których stosuje się postępowanie mandatowe. Nakładanie grzywny w drodze mandatu karnego nie jest orzekaniem w rozumieniu art. 2 § 1 k.p.s.w., gdyż przepis ten wyraźnie wskazuje, w jakich postępowaniach następuje orzekanie. Organem wyłącznie uprawnionym do orzekania w tych postępowaniach jest sąd. Grzywnę w formie mandatu karnego może natomiast nałożyć inny niż sąd uprawniony organ.

9. Postępowanie w sprawie nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego jest uregulowane w rozdziale 17 działu IX pt. „Postępowanie szczególne”. Postępowanie to jest zasadniczo odmiennym postępowaniem niż postępowania wymienione w art. 2 § 1 k.p.s.w., gdyż w postępowaniu tym nie rozstrzyga się kwestii winy i kary, ponieważ jedynym uprawnionym do tego organem jest sąd, który nie prowadzi tego postępowania. Nakładanie grzywny w drodze mandatu nie jest orzekaniem w przedmiocie procesu, choć jest rozstrzygnięciem w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie. Mandat jest jedną z form rozstrzygnięć w sprawach o wykroczenia, obok orzeczeń i zarządzeń (art. 32 § 1 k.p.s.w.). Orzekanie następuje tylko w formie wyroku i postanowienia (art. 32 § 2 k.p.s.w.), a nakaz karny orzekany jest tylko wyrokiem (art. 93 § 1 k.p.s.w.). Grzywna nakładana jest mandatem zawsze za zgodą sprawcy (art. 97 § 2 i 3 k.p.s.w.). W przypadku braku zgody ukaranego na przyjęcie mandatu sprawa jest kierowana na drogę postępowania sądowego (art. 97 § 3 i art. 99 k.p.s.w.). Postępowanie mandatowe jest więc swoistym pozasądowym postępowaniem zastępczym, w którym rozstrzyga się w sprawach o wykroczenia (T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 67). Postępowanie z przedstawionych przyczyn jest zaliczane do postępowań szczególnych w sprawach o wykroczenia.

10. Przyjęcie mandatu będzie oznaczać dobrowolne poddanie się karze i jednocześnie rezygnację z prawa do sądu oraz z prawa do zaskarżenia mandatu karnego, ponieważ nie przysługuje od niego zwykły środek zaskarżenia (postępowanie mandatowe jest jednoinstancyjne). Uznaniu ukaranego mandatem pozostawiona została decyzja, czy chce poddać się

grzywnie nałożonej w tym trybie, czy też chce skorzystać z prawa rozpoznania sprawy przez sąd. Z chwilą pokwitowania odbioru mandatu karnego przez ukaranego mandat ten staje się prawomocny (art. 98 § 3 k.p.s.w.). Konsekwencją tego jest powstanie przeszkody procesowej w postaci prawomocnego zakończenia postępowania w stosunku do tego samego czynu tego samego obwinionego (art. 5 § 1 pkt 8 k.p.s.w.). Nie można więc wszcząć i prowadzić kolejnego postępowania w sprawie o to samo wykroczenie w stosunku do tej samej osoby, gdyż postępowanie już zostało prawomocnie zakończone poprzez przyjęcie mandatu karnego. Nawet gdyby sprawca po przyjęciu mandatu go nie uregulował (mandat kredytowy), nie będzie podstaw do wystąpienia w wnioskiem o ukaranie do sądu, gdyż postępowanie jest już prawomocnie zakończone. Przyjęty mandat podlega natomiast egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 100 k.p.s.w.). Grzywna nałożona w drodze mandatu karnego przypada Skarbowi Państwa, a gdy nałożył ją funkcjonariusz organu podlegającego samorządowi terytorialnemu, jest przekazywana do kasy samorządu. W przypadku natomiast wystawienia tzw. mandatu zaocznego w ogóle nie dochodzi do przyjęcia mandatu, a więc i postępowanie nie jest zakończone prawomocnie (brak podstaw do przyjęcia przeszkody procesowej z art. 5 § 1 pkt 8 k.p.s.w.). W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego lub nieziszczenia w wyznaczonym terminie grzywny nałożonej mandatem zaocznym organ, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, występuje do sądu z wnioskiem o ukaranie (art. 99 k.p.s.w.) (zob. T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 67).

11. Prawomocny mandat karny może zostać uchylony, jeżeli grzywnę nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie. Uchylenie następuje na wniosek ukaranego złożony w zawitym terminie siedmiu dni od daty uprawomocnienia się mandatu lub z urzędu (art. 101 § 1 k.p.s.w.). Uprawniony do uchylenia prawomocnego mandatu karnego jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy, na którego obszarze działania została nałożona grzywna. W przedmiocie uchylenia mandatu karnego sąd orzeka na posiedzeniu. W posiedzeniu ma prawo uczestniczyć ukarany, organ, który lub którego funkcjonariusz nałożył grzywnę w drodze mandatu, albo przedstawiciel tego organu oraz ujawniony pokrzywdzony. Przed wydaniem postanowienia sąd może zarządzić stosowne czynności w celu sprawdzenia podstaw do uchylenia mandatu karnego (art. 101 § 2 k.p.s.w.). Uchylając mandat karny, nakazuje się podmiotowi, na rachunek którego pobrano grzywnę, zwrot uiszczonej kwoty (art. 101 § 3 k.p.s.w.).

Art. 3. [Sygnalizacja]

W razie stwierdzenia w toku postępowania istotnego uchybienia w czynnościach instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, sprzyjającego naruszeniom prawa, sąd, a w toku czynności wyjaśniających organ je prowadzący, zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu tę instytucję bądź organ powołany do sprawowania nad nią nadzoru.

1. Przepis art. 3 przewiduje tzw. obowiązek sygnalizacji, który polega na obowiązku zawiadomienia przez organ prowadzący postępowanie określonej instytucji o stwierdzonych w jej działalności uchybieniach sprzyjających naruszeniom prawa. Zasada sygnalizacji służy realizacji celu postępowania określonego w art. 2 § 1 pkt 2 k.p.k. (w zw. z art. 8 k.p.s.w.). Ujawnienie okoliczności sprzyjających naruszeniom prawa ma na celu nie tylko zwalczanie ich, lecz również zapobieganie im oraz umacnianie poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego. Przepis art. 3 k.p.s.w. jest odpowiednikiem art. 19 k.p.k. W przeciwieństwie jednak do regulacji przewidzianej w kodeksie postępowania karnego nie jest przewidziana dla sądu lub prokuratora możliwość żądania nadesłania wyjaśnień i podania środków podjętych w celu zapobieżenia takim uchybieniom w przyszłości. Nie można także stosować sankcji w przypadku braku reakcji ze strony wskazanych w tym przepisie podmiotów na żądania uprawnionych organów. W postępowaniu w sprawach o wykroczenia nie ma zastosowania art. 19 k.p.k. Ustawodawca uznał, że z uwagi na mniejszą szkodliwość społeczną wykroczenia nie ma potrzeby wprowadzania analogicznych rozwiązań, jakie przewiduje w tym zakresie kodeks postępowania karnego.

2. Uchybienia muszą być istotne, a ponadto sprzyjać naruszeniom prawa. Naruszenia prawa dotyczyć mogą zarówno prawa wykroczeń lub prawa karnego, jak każdej innej dziedziny prawa. Mogą one dotyczyć działalności instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej. Zobowiązany do dokonania zawiadomienia o stwierdzonych uchybieniach jest sąd, natomiast w toku czynności wyjaśniających organ je prowadzący. Ustawa stanowi wyraźnie, że zawiadomienia w toku czynności wyjaśniających dokonuje organ prowadzący te czynności, a nie osoba, która prowadzi w ramach działalności tego organu te czynności. Zawiadomienie powinno być skierowane do danej instytucji lub do organu powołanego do sprawowania nad nią nadzoru i wskazywać, jakie konkretnie uchybienia w czynnościach danej instytucji zostały stwierdzone i jakim naruszeniem prawa one sprzyjają.

3. Kodeks wykroczeń nie definiuje pojęcia instytucji państwowej, samorządowej i społecznej. Przepis art. 47 § 4 k.w. stanowi jedynie, że instytucją państwową, samorządową lub społeczną jest również przedsiębiorstwo, w którym Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego jest udziałowcem, spółdzielnia, związek zawodowy, inna organizacja społeczna lub jednostka wojskowa. Przyjmuje się jednak, poprzez definicję funkcjonariusza państwowego oraz okoliczność, że kodeks postępowania karnego w niektórych przepisach uznaje funkcjonariuszy za zatrudnionych w instytucjach państwowych lub samorządowych, że w przypadku gdy mówi się o instytucjach państwowych lub samorządowych, oznacza to powołane mocą ustawy m.in. organy kontroli państwowej i samorządowej, urzędy, sądy, państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym podmioty przez nie powołane, o ile służą do pełnienia zadań z zakresu użyteczności publicznej, a nie wyłącznie gospodarczej, np. szkoły (T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 68).

Art. 4. [Prawo do obrony]

Obwinionemu przysługuje prawo do obrony, w tym do korzystania z pomocy jednego obrońcy, o czym należy go pouczyć.

1. Przepis art. 4 k.p.s.w. formułuje zasadę prawa do obrony obwinionego w sprawach o wykroczenia. Jego odpowiednikiem jest art. 6 k.p.k. Obwinionemu przysługuje prawo zarówno do obrony materialnej, jak i formalnej, czyli korzystania z pomocy obrońcy. Obrona obwinionego może mieć charakter obrony czynnej, której wyrazem są czynności zmierzające do ochrony obwinionego, lub obrony biernej, polegającej na powstrzymaniu się od dostarczania dowodów wspierających wnioski o ukaranie. Obrona może mieć postać obrony merytorycznej, polegającej na zwalczaniu zarzutu sformułowanego we wniosku o ukaranie, lub obrony procesowej, skoncentrowanej na podnoszeniu uchybień proceduralnych. Obwinionym jest osoba, przeciwko której przygotowano wniosek o ukaranie za wykroczenie. Z chwilą skierowania do sądu wniosku o ukaranie dana osoba uzyskuje status obwinionego i od tego momentu przysługuje jej prawo do obrony w rozumieniu art. 4 k.p.s.w. (zob. T. Grzegorzcyk, *Obrońca w nowym postępowaniu w sprawach o wykroczenia*, Pal. 2002, z. 1–2, s. 33).

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Komentarz

■ Komentarz uzupełniony jest o orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz dotychczasowy dorobek doktryny. Uwzględnia najnowsze nowelizacje z 24 października i 5 grudnia 2008 r., w których dodano nowy dział do kodeksu poświęcony postępowaniu w sprawach międzynarodowych.

■ Praca adresowana jest do sędziów, adwokatów, przedstawicieli innych zawodów prawniczych, a także do funkcjonariuszy służb ochrony porządku publicznego oraz do wszystkich tych, którzy na co dzień spotykają się z zagadnieniami z zakresu prawa wykroczeń i postępowania w sprawach o wykroczenia.

Cena 99 zł

ISBN 978-83-7601-666-5

9 788376 1016665

Zamówienia:

tel. 022 535 81 22, fax 022 535 81 39

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

Księgarnia internetowa www.profinfo.pl